
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

УДК 378:165.742

Міняйлова А. В.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Наведено результати дослідження процесу формування особистості студентів у НУК. Проаналізовано концепцію виховної роботи НУК з точки зору її спрямованості на формування особистості студентів. Проведено аналіз навчальних планів підготовки бакалаврів технічних спеціальностей університету та виявлено рівень їх спрямованості на формування особистості.

Ключові слова: *формування особистості, концепція виховної роботи, навчальний план, гуманітарні та соціально-економічні дисципліни, підготовка бакалавра, технічні спеціальності.*

Інтенсивна індустріально-інформаційна трансформація сучасного суспільства в умовах динамічного розвитку цивілізації зумовлює посилення ролі особистості в технічній галузі, що вимагає формування нової генерації фахівців технічного профілю, здатних до постійного саморозвитку, самовдосконалення й самореалізації, для яких загальнолюдські та національно-духовні гуманістичні цінності є головним орієнтиром у житті. Тому формування особистості студентської молоді, виховання особистісних якостей, формування світогляду, свободи мислення, підвищення загальнокультурного рівня сьогодні є одним з пріоритетних напрямів розвитку вищої освіти, що зазначено низкою нормативно-правових документів держави – Конституцією України, Законами України "Про освіту", "Про вищу освіту", Національною доктриною розвитку освіти України у XXI ст., Концепцією виховання дітей та молоді в національній

системі освіти, методичними рекомендаціями "Про організацію управління виховним процесом у вищих навчальних закладах освіти".

Проблеми формування особистості студентів технічних університетів досліджували С. Даньшева, І. Кузнєцова, Т. Уманська, Т. Буяльська, Л. Громова, І. Головащенко, Л. Мацько, М. Прадівляний, А. Слободянюк та ін. Проте вона залишається досі актуальною згідно з концепцією гуманізації та гуманітаризації вищої освіти.

Метою статті є дослідження процесу формування особистості студентів Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (м. Миколаїв). Відповідно до мети поставлено такі завдання: 1) проаналізувати концепцію виховної роботи НУК; 2) проаналізувати наявний стан процесу формування особистості студентів НУК; 3) провести аналіз навчальних планів підготовки бакалаврів технічних спеціальностей університету та виявити рівень їх спрямованості на формування особистості студентів.

У Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова виховна робота спрямована на особистісно-орієнтовану модель вільного розвитку фізично та морально здорової людини, яка усвідомлює сенс і визнає мету свого життя, здатна виділяти пріоритетні напрями професії, соціально активна та творчо діяльна.

Концепція виховання, розроблена в університеті, базується на комплексному та особистісно-орієнтованому підходах. Комплексний підхід передбачає залучення до виховання студентів всього професорсько-викладацького складу університету, адміністрації, органів студентського самоврядування та громадських об'єднань молоді. Особистісно-орієнтований підхід передбачає індивідуальну роботу з кожним студентом з метою розкриття його індивідуальних особливостей і уподобань, розвиток творчих здібностей тощо.

Серед основних зазначених у концепції завдань ми виокремили найефективнішу низку, яка сприяє формуванню особистості студентів:

- формування духовності, що передбачає становлення високої моральності, прагнення до подолання утриманства, байдужості, індиферентності;

- утвердження духу корпоративності, формування колективістських засад, уміння працювати в команді;

- розвиток високого професіоналізму, що містить глибокі спеціальні знання та широку гуманітарну підготовку, здібності самостійного мислення, прийняття нестандартних, оригінальних рішень.

У концепції також зазначені основні принципи виховання студентів як певна система базових вимог до процесу формування особистості, виконання яких забезпечить його ефективність:

- гуманізація та гуманітаризація вищої освіти, розвиток національної свідомості, прищеплення любові до свого народу і освіти, навчання та виховання;

- гуманізм та толерантність, повага до студентів як особистостей, їх ціннісних орієнтацій і переконань, а також політичних симпатій. Зазначені у концепції виховні заходи спрямовані на національно-громадянське та патріотичне, морально-етичне та естетичне, фізкультурно-оздоровче та спортивне виховання. Серед них важливими для формування особистості студентів є:

- проведення індивідуальних бесід виховного характеру зі студентами, які цього потребують;

- проведення індивідуальних бесід навчально-виховного характеру зі студентами після отримання результатів атестацій, заліків та іспитів;

- забезпечення практичної реалізації принципів студентського самоврядування;

- робота щодо залучення більш широкого кола студентської молоді до участі в університетських та міських масових заходах.

Як свідчить практика, дуже ефективно в цьому напрямі працює створений на базі університету студентський парламент, який є головним органом студентського самоврядування. Головною метою його діяльності є захист та реалізація інтересів студентів, повернення їх до активного життя університету і країни та створення умов для їх особистісної реалізації. В університеті працюють два культурно-художні центри: "Натхнення" та "Корабел", у складі

яких діють колективи художньої самодіяльності (естрадного вокалу, естрадного танцю тощо) та клуби за інтересами, діяльність яких реалізує естетичне виховання студентів і сприяє формуванню їх особистості через творче самовираження та самореалізацію. На особливу увагу у цьому контексті заслуговує студентський англomовний лінгвотеатр "Logos", відомий за межами міста й області, але який, на жаль, припинив свою діяльність.

Проте, результати подальшого дослідження засвідчили наявність певних розбіжностей між теоретичним обґрунтуванням стратегії виховної роботи в університеті (як й в інших технічних університетах країни) з питань формування особистості студентів та її практичною реалізацією. Формування особистості є процесом комплексним, всебічним, неперервним та інтегративним. Воно відбувається не лише під час проведення і залучення студентів до спеціально організованих виховних заходів, а, перш за все, у процесі навчання, оскільки саме навчальний процес є основним видом діяльності студентів у навчальному закладі і займає основну частину їх часу. Проте, розподіл навчального навантаження між навчальними дисциплінами свідчить про недостатню його спрямованість на формування особистості студентів.

Аналіз навчальних планів технічних спеціальностей НУК засвідчив, що технічна підготовка студентів значно перевищує навчальне навантаження з вивчення гуманітарних та соціально-економічних дисциплін, зміст яких, як відомо, спрямовано на формування особистості, її вільний розвиток, виховання особистісних якостей, формування світогляду, свободи мислення, підвищення загальнокультурного рівня тощо. Така ситуація спостерігається й в інших технічних університетах.

Навчальний план підготовки бакалавра технічного профілю за будь-яким напрямом представлено двома блоками дисциплін – нормативні навчальні дисципліни і вибіркові. До першого блоку входять цикли:

1) гуманітарних та соціально-економічних дисциплін; 2) фундаментальних (природничо-наукових); 3) професійно-орієнтованих. Другий блок представлено циклами: 1) дисциплін самостійного вибору вищого навчального закладу; 2) дисциплін вільного вибору студентом.

Дисципліни кожного циклу мають свої потенційні можливості для формування особистості студентів, але провідна роль, безперечно, належить гуманітарним та соціально-економічним, які мають стати міцним теоретичним підґрунтям для його реалізації.

До складу зазначеного циклу входять такі дисципліни: історія України (2 кредити), українська мова (за професійним спрямуванням) (3 кредити), історія української культури (2 кредити), філософія (3 кредити), іноземна мова (5 кредитів) та фізичне виховання (8 кредитів). Такі дисципліни як психологія (2 кредити), економічна теорія (2 кредити), політологія (2 кредити), правознавство (2 кредити), соціологія (2 кредити) підлягають вільному вибору студентів.

Таким чином, на цикл гуманітарних та соціально-економічних дисциплін у навчальному процесі технічного університету відведено 23 обов'язкових кредити та 10 кредитів за вільним вибором студентів.

Згідно з положенням про впровадження кредитно-модульної системи у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів України навчальний план підготовки бакалавра містить 240 кредитів (по 60 кредитів на 1 рік навчання). Отже, на цикл гуманітарних та соціально-економічних дисциплін відведено приблизно 10-14% навчального навантаження студента за весь термін навчання. Решта – 86-90% – на фундаментальні та професійно-орієнтовані дисципліни. Це свідчить про те, що дисциплінам, спрямованим безпосередньо на моральне й духовне становлення студентської молоді, формування її світогляду, чіткої громадянської позиції у навчально-виховному процесі технічних університетів поки що не відводиться належне місце. Таким чином, виявляються суттєві суперечності у сучасній системі вищої технічної освіти в підготовці фахівців-інженерів, які полягають у протиріччі між соціальним замовленням і нагальними потребами суспільства у формуванні особистості студентів та розподілом навчального навантаження.

Про недостатню спрямованість навчально-виховного процесу університету на формування особистості свідчать й результати анкетування студентів 1-4 курсів різних спеціальностей технічного профілю стосовно проблеми дослідження. Так, на запитання "Хто або що, на Вашу думку, має найбільший

вплив на формування особистості молодшої людини?" відповіді були такі: 38,23% опитуваних зазначили, що родина; 28,12% назвали навчальний заклад; 23,75% на перше місце поставили соціальне середовище і 9,90% віддали перевагу засобам масової інформації. Отже, як бачимо, значна кількість студентів розуміють значущість навчального закладу у формуванні їхньої особистості.

Але відповіді на запитання "Оцініть, будь ласка, (коректно) в якій мірі впливає, на Ваш погляд, навчально-виховний процес в університеті на формування Вашої особистості" були такими: 6,54% відповіли: "Впливає у великій мірі", 38,16% – "Впливає у незначній мірі", 50,78% – "Не впливає взагалі" і 4,52% не дали відповіді на це запитання. На жаль, це свідчить, що студенти не відчують вагомого впливу вищого навчального закладу на своє особистісне становлення і не вважають його одним з дієвих чинників формування своєї особистості.

Таким чином, попри чітко розроблену і теоретично обґрунтовану концепцію виховання студентів НУК, навчально-виховний процес університету, як і багатьох інших технічних університетів України, поки що недостатньо спрямований на формування особистості студентської молоді. Значною мірою це пов'язано з розподілом навчального навантаження студентів. Проте, незважаючи на це, університет сьогодні "морально готовий" до організації і впровадження процесу формування особистості студентів і прагне нових форм і методів його реалізації.

Minyaylova A. V. Investigation of the students' personality forming process in the Admiral Makarov National University of Shipbuilding

The results of investigation of the forming students' personality process in National University of Shipbuilding (NUS) have been discovered. The education concept of NUS has been analyzed from the position of its directivity on students' personality forming. The curriculums of bachelors training in technical specialties have been analyzed and the level of their directivity on students' personality forming has been defined.

Key words: *forming personality, education concept, curriculum, humanitarian and social and economic subjects, bachelor training, technical specialties.*